

Uitslag Lentekukai 2025

Met 35 stemmen won Marie-louise Hellemons de **lentekukai 2025** 'Groeï' met de volgende haiku:

***Laaghangende zon
twee kleine jongens springen
over hun schaduw***

Met de volgende analyse worden wat inzichten gedeeld over de haiku's die deze lentekukai leverde.

1 Seizoenswoord: Kigo en kidai.

Naar Japans gebruik wordt in een haiku een hint aan de lezer gegeven over de tijd waarin het verhaal zich afspeelt. Elk jaargetijde roept immers andere associaties op. Dat geeft 'sfeer' aan de haiku. Daarvoor wordt een 'seizoenswoord' (**kigo**) of een seizoensattribuut (**kidai**) gehanteerd.

In 42 van de 75 haiku werd of letterlijk naar *lente* verwezen of werd een term gebruikt die naar de lente verwijst. Zo werd met de volgende verscheidenheid van termen 'gehint' naar lente:

KIGO:	blaadjes	bladknop	blauwe druifjes	bloeien	Bloeiende magnolia	bloesem	bloesemknoppen
bolgewas	een bij	gekalfd	het nest	kersenbloesem	kikkervisjes	Knoppen	Kuikens, lammeren, veulens
muggenbulten	ochtendvors t	ontluikend groen	sneeuwklókje	vlucht kraanvogels	wilgenwaas	zonnehoed	zwaluwen

Daarnaast werd in 19 haiku letterlijk *Lente* (of een combinatie van *lente*- met een ander woord) aangehaald. Er werd nogal eens zowel 'lente' als ook een apart seizoenswoord gebruikt zoals in:

46 kijk: blauwe druifjes
aan de voet van de grafsteen
een nieuwe lente

Dat lijkt op overdaad: er is al een verwijzing naar de *lente* met de *blauwe druifjes*. Twee seizoenswoorden (letterlijk en of symbolisch) ontnemt de haiku aan bondigheid en kracht.

Het seizoen kan ook worden aangestipt met een attribuut van een bepaald seizoen: de zgn. **kidai**. In de volgende haiku werden twee kidai naast elkaar gezet:

#52 kapstok in de gang
wollen muts en zonnehoed
seizoenswisseling

De muts als attribuut voor de winter mag weer weg, de zonnehoed wordt weer hard nodig.

2 Vorm

Traditioneel wordt de haiku geschreven in de vorm van drie regels met respectievelijk 5/7/5= 17 lettergrepen. In de verzameling haiku voor deze kukai hield de meerderheid [n=56] van de inzenders zich strikt aan het schema van een opdeling in drie regels van 17 lettergrepen. Daarvan kozen 2 dichters niet voor een opdeling in 5/7/5/ lettergrepen maar 6/6/5=17 lettergrepen. Nogal wat dichters stapten met enkele lettergrepen onder of boven de 17 lettergrepen. Daarmee werd vaak een gekunstelde haiku voorkomen door er ten onrechte nog een lettergreep in te proppen of er een uit te

persen. De grootste afwijkingen van het aantal van 17 lettergrepen betroffen haiku #38 met 10 lettergrepen en #58 met 32 lettergrepen.

#38 nieuw paspoort
mijn dochter checkt
haar lengte

#58 Met vallen en opstaan leerde ik vertrouwen en hoop kennen. Ze
groeiden met mij mee. Samen zijn we uitgebloeid tot zelfliefde

3 Kireji of snijwoord:

Een 'leespauze' wordt in het Japanse schrift met een zgn. snijwoord (**kireji**) aangegeven. Daarmee geeft de dichter aan dat – met een rust – in de haiku van de ene naar de andere regel wordt gesprongen. De pauze geeft ritme en spanning door een getrapte opbouw van het verhaal.

In 67 haiku werd al dan niet met een leesteken (komma, streep, zinsafbreking) een pauze ingebouwd tussen de 1^e en 2^e regel of de 2^e en 3^e regel. Of, tussen alle afzonderlijke regels. De opdeling maakt zo een haiku tot een opgebouwd verhaal in een notendop.

De volgende haiku geeft een verhaal in drie regels

#31; Ik veeg het dauw weg,
moedig trotseer ik de zon.
Bloeien is het doel.

Soms leest de haiku echter meer als een telegram dan drie zinnen.

#28 Uit aarde, naar zon
Groene stelen, vol knoppen
Bloemenexplosie

Daarnaast schreven 8 dichters de haiku zonder onderbrekingen in één volzin uit zoals:

#71 Een vlucht kraanvogels
schrijft boven het polderland
zijn hoge haiku.

Wending/ plot of 'plaatje'

Het opdelen van het gedicht in één volzin of twee dan wel drie regels is een *vormtechnische* keuze. Daarnaast kiest de haikudichter *inhoudelijk* voor een verrassende wending of één aaneensluitend relaas. De *wending* is nodig om de grap een clou te geven of om de verwondering over te dragen door een verbazingwekkende woordkeuze. Zonder wending geeft de haiku echter een weergave van een afgeronde gedachte. Of, wordt in woorden een tafereel geschilderd. Dan wordt zo beknopt mogelijk een bepaald moment in zijn geheel gedeeld.

Op zoek naar een 'groeï'-haiku kozen 24 dichters voor een min of meer verrassend slot van de haiku of een onverwachte wending van de volzin. In de 51 andere gedichten volgden de woorden elkaar geruisloos op tot een bepaalde gedachte was overgedragen. Dan wel, werd een beeld in woorden geschilderd. Of was soms de bedoelde wending toch niet zo verrassend als de dichter had gehoopt? De volgende haiku past als beeldverhaal precies op een Japans kamerscherm:

#77 gracieus in de lucht
tekenen zwaluwen
hun eigen vorm na

De wending kan een persoonlijke verzuchting zijn zoals

#11 De zon kwam weer op
Alles begon te bloeien
En ik dit jaar ook

Of een zorgvuldig voorbereide woordspeling

#53 De koe heeft gekalfd
en de zeug heeft gebigd.
De boer zit geramd.

4 Thema noemen of suggereren

Het is wellicht verleidelijk om bij een opgegeven thema, het themawoord letterlijk op te nemen in het gedicht. In 13 haiku werd het themawoord *groei* letterlijk gebruikt. Onder het credo “show...don’t tell” zien haiku-dichters het veelal als een uitdaging om het thema niet bij name te noemen maar juist duidelijk te verwerken in de haiku. Een mooi koppel van beide benaderingen vormen:

#14 Uitgerekte huid
Bol van verlangen wachtend
Op jou, kleine schat

En

#18 nieuw leven op komst
zie hoe zij groeit
haar buik is er vol van

Het is niet zo dat het niet-noemen van het themawoord gemakkelijk leidt tot een haiku die evident over ‘groei’ gaat. Zo bleef #16 wat dit betreft wat raadselachtig.

#16 Middels deze brief,
wordt mijn termijn opgezegd.
De lente broedt uit.

5 De modale haiku in deze kukai:

Welk type haiku komt in deze verzameling nu het meeste voor? De modale haiku in deze verzameling blijkt dus een haiku te zijn die

- ✓ Het seizoen waarin de haiku speelt suggereert met een seizoenswoord
- ✓ Opgedeeld is in 5/7/5/ lettergrepen
- ✓ Duidelijk een inhoudelijke opdeling heeft tussen 1^e, 2^e en of 3^e regel
- ✓ Een plaatje schildert of een gebeurtenis weergeeft zonder stevige wending
- ✓ Meer of minder evident over het thema (‘groei’) gaat zónder het woord groei te noemen.

Is daarmee een recept voor haiku gegeven? Modaal is nog niet ideaal. Kunst gaat voor kunde: waar de dichter in het belang van de poëzie afwijkt van de regel maar daarmee mooie poëzie maakt, ontstaat vaak een aardiger haiku dan het geforceerd in het keurslijf dwingen van de woorden, ten koste van de poëzie. Uiteraard geldt wel dat in de beperkingen van de versvorm zich de meester toont.

Uiteindelijk heeft de lezer gelijk die met plezier de haiku leest